

ANDEER

La «Stiveta d'earvas»
festivescha aniversari

Ad Andeer e vagnida aviarta igl atun digl on passo egna nova stizùn: la «Stiveta d'earvas», manada da la Cesandra Plangger. Ussa, egn'on ple tard, à ella fatg bilantscha.

URSINA MELCHIOR/FMR

La *Cesandra Plangger*, carschida sei a Seglias ad a Mut Sura, à arviert las portas da la sia stizùn a caschùn digl aniversari d'egn on. An quella venda ella da tutas sorts madaschegnas natirals sco etgs near tees, parfums a savùns, tut fatg d'ella seza cun earvas ca creschan an la Val Schons. Ple navànt porscha ella an la sia stizùn tractamaints da reflexologiea da la plànta pe cun la tecnica giapunesa da reiki.

Egn bün amprem

Suainter egn amprendissadi sco cusünza à la Cesandra Plangger numnadameing antschiert da studgear fitoterapeia, la madaschegna cun earvas. Sen diferaints veias à ella alura amprieu dapple davart la producziùn d'etgs, l'anatomeia digl carstgàn, malzognas ad ear la reflexologiea da la plànta pe, avànt c'ella e rivada ad Andeer ad à arviert la sia stizùn.

Dubis partutgànt quest project vegi ella davent da l'antscheata mai giu. «Igl à do tants beals mumaints, igl mi füss mena vagnieu andamaint da ler calar», gi ella. Las reacziùns da la glieud arisguard tractamaints near massaschas vegian como vieu ella fetg. Igl segi faszinànt, quànta angratzgevladad ca turni da la glieud tractada.

La «Stiveta d'earvas» d'Andeer à arviert las sias portas agl public la sonda passada.

FOTO URSINA MELCHIOR

Cesandra Plangger à egna buna purschida d'earvetas a tees an la sia stizùn «Stiveta d'earvas» c'e madameing pratga par tractamaints natirals.

FOTO BARTOLOME TSCHARNER

An que on vegi ella savieu aquirir egna clientela statevla, ad ear igl sieus renum vegi ella savieu angrandir. «La glieud ancunuscha ussa me», gi Cesandra Plangger. Quegl fetschi natiralmieing plascher.

Clientela cuntainta motivescha

Parquegl setgi ella gir, c'igl sieus project segi gartagieu, schizùnd ànc beiar meglier ca spitgieu. «La clientela e incantada da l'idea ad e cuntainta cun las purschidas, a quegl motivescha», gi la Cesandra Plangger. Ella vegi an mintga cass igl santimaint d'aver savieu faszinar dapple glieud par la madaschegna natirala. Quegl e da santir: Igl gi da las portas arviertas organiso a caschùn digl aniversari à atratg bears visitaders.

Ascheia à ella ear fatg plans pigl on vagnaint: Par la parmavera proxima segian planisadas excursiùns d'earvas, peia turas guidadas, sen las qualas ella vean a mussar earvas a la glieud par dar anavànt la sia savida. Ear par dapple etgs, cremas a parfums vegi ella ideias, igl sortimaint creschi adigna anavànt. Motivaziùn par cuntinuar quest project à ella peia an mintga cass.

Cugl tren da notg
tigls projects d'agid

An egn raschieni raquenta Gisula Tschärner da Veulden da seas vieadis an Rumania a digls projects da l'Uniùn d'agid medizinal, la quala ella presidescha da tres ons annà.

BARTOLOME TSCHARNER/FMR

Par ir an Rumania viagescha *Gisula Tschärner* igl ple savens cugl tren. Que vieadi cuza tanor igl urari 29 uras par trapassar igls radund 1900 km da Cuira a Bucarest. Tutegna e ella incantada da quels vieadis, parquegl c'ign antupi ascheia adegna glieud dad tut igl mund. «Igl vieadi e ple sempel, ca quegl ca blears tratgan», gi ella vasànd mia sorpresa. «Nus Grischùns pudagn ir a Sargans a prender igl Rail-Jet da las 11.30, ad an seat uras essan a Vienna. Da là prend'eu igl tren da notg ca parta a las 19.40 a riva a las 16.00 digl gi sessur a Bucarest. Passànd l'Ungareia dorm'ign. Alura trapass'ign l'antiera Transilvania, per part cun me trànter 30 antoca 60 km/h par c'igl tren segli betg ord las rodaias. Igl tschancùn davent da Braşov antoca Bucarest (250 km) è bighigieu danov igls davos onns, ad igl tren passa sur egn pass da las Carpatas, samagliànt agl Brenner, a suainter tras la planira digl Danubi directameing agl zenter da la capitala. «Que tren e ozigligi puspe fetg tschertagieu, ear parquegl c'igl dat nigns eroports an tut la Transilvania. A tut quella glieud, surtut duns, ca lavura an Austria u an Svizra, ne tals ca van a visitar lur cunfamigliars, viageschan cun que tren. Quel à me quater antoca seat tgars. Quegl e igl ple favurevel mied da viagear par els. I dat ear posts da sear c'en ànc ple bunmartgieus. Par turnar part'ign a las 14.00 da Bucarest a riva la damàn a las 7.00 a Vienna. Quella lingia e la veglia corda d'umbilitg anviers igl vest», gi Gisula Tschärner. Ple bòld passava qua igl renumo «Orient-Express». Mo ozigligi e'la interruta, par part parveia da pùnts c'en betga pli. «Mo la grànda pùnt sur igl Danubi da Giurgiu a Ruse, an Bulgaria, la «Pùnt da l'amizezta», leza exista ànc. Quegl eara egn'cada egna da las pli noblas pùnts. Igl e propi egn bighetg fenomenal a fetg òlt, survart e la strada a sutaint e la veiafier.» Ella segi gea passada cugl velo sur quella pùnt.

Da viagear cugl tren e savens egn'aventura

Ad alura turna igl raschieni puspe tigls vieadis aventurus cugl tren. «Igl marz da quest on, gest suainter ca la gueara veva antschiert, ear'eu a Vienna par ir cugl tren da notg. Mo igl davos mumaint e'gl vagnieu cumando, ca nus veian da prender egn oter tren a Budapest a midar là agl tren da notg. Igl eara betg organiso bagn. Nign ca vess anuztgieu anzatge, nign ca saveva da nut, mo tuts c'earan curtasevels. Nus stevan là da notg segl perùn. A las 10.30 ànc clamò: Là vean egn tren. Mo igl eara betg sto quel par Bucarest. La finala vaina cato el ordainfer la staziùn, nus: egn antiera fula da glieud, vegls, famiglias cun infànts ad egn pèr globetrotters americans. Eu ve lu amparo a Bucarest, tge c'igl segi sto, mo ear là nign ca saveva novas. Mo quegl amporta nut. La glieud e tant andisada da spitgear an Rumania. Nign ca sagrintantava. Ple tard ànc getg, c'i drovian igls tgars par ir pigls fugitivs ucrains agl nord da la Rumania.» Quegl e dantant betga sto igl sulet incap. «Ear cun turnar vaina gieu egna pana. Mo igl e sto fetg divertivel da viagear. Eu ear'an egn cumpartimaint cun tschentg otras parsünas. Gl'amprem vean vurdo, tgi bagliafa tge lunghetg. Igl eara egna Rumena c'e ida a luvrar an Austria ad egn'Ucraina pli giuvna cun sia feglia. Quels savevan ampo angles. Eu se betg angles, parsieua ampo franzos. Lu ànc sasantano cun lur mudest franzos c'i vevan amprieu an scola. Dantant eara ànc antro egn giuven student chilen ca studegia giurisprudenza a Paris, an angles. A da l'egna e ànc antro egn Rumèn. Mo a Budapest e igl tren tutanegna safarmo: rut, la damàn a las 5.30! A nus ànc getg, ca stueian vurdar sez, co nus riveian a Vienna.» Quegl ànc ear fatg. «Quels ca viageschan agl madem cumpartimaint davaintan anzaco egna famiglia da la sort. I sategnan ansem. Quel ca s'ancunuscha or igl meglier, va ordavànt a tschels suondan. Rivos a Vienna ear'igl Rail-Jet amplanieu par 80% cun Ungares. Nus vagn ear ànc safulano agls vagùns. Mo nign ca vess getg mal. I saconsolleschan a gin: Igl caos ancunuscha. Mo i en adegna cordials.»

Gisula Tschärner e da tres dezenis annà amatura digl lungatg rumen a da tres ons annà parsura da l'Uniùn pigl agid medizinal par la Rumania a trànteraint sarecrescha ella cun far musica.

FOTO BARTOLOME TSCHARNER

«Quels ca viageschan
agl madem cumpartimaint
davaintan anzaco egna
famiglia da la sort.
I sategnan ansem.»

Gisula Tschärner

unfants dad oter mains antoca tschentg ons par geniturs ca lavuran amadus, cugl num «Sub Stele» (Sut las stélas). La manadra à fatg cuntracts cugls geniturs ca pajan egn tant. Mo egna grànda part da las expensas par nutrimaint, impiegos ad indrezs ved igl bietg surpenda dantant ànc UAMR c'è fatg egn preventiv par tschentg ons. La UAMR à dantant l'intenziùn da schminuir que agid mintg'on cun la fegnatura, c'igl project porti la finala sasez. Mo pigl mumaint ànc da bater cun la grànda carischeia. «Parquegl drov'igl ànc egn pèr ons, antoc'igl funcziuna bagn», giuditgescha la parsura da documentescha manedlameing tut igls custs a varda da tanager a mastregn igl preventiv.

«Anviers igl sulegl» par atempos a malsàns

Igl sagund project d'agid sacata a Dobrogea, egna regiùn fetg isolada trànter igl cunfegn cun la Bulgaria a la sbucada digl Danubi, agl sid da Constanza sper la Mar Nera. Quegl e egna cunturada economicameing fetg tralascada. Giuven cun famiglias ànc nigna perspectiva ad igls blears vegls restos anavos ànc nign agid soial.

«Là sustegna la UAMR igl project cugl num «Sper Suare» (Anviers igl sulegl). Nus vagn egn pèr da miedis là ca metan uss a strada egna «tgira an tgea», sco i deva ple bòld ear agl Grischùn. Da fundar egn'instituziùn sco la Spitex caschunass mengia grànds impedimaints administrativs, e nus lagn betga parver – cugls daners da noss cumembers a sponsurs – la birocrazia rumena corrupta. Mo ad amadus projects, quel da la canorta sco ear quel da la «ingrijire la domiciliu», la tgira an tgea, vaina gidò meter a strada sozietads purtradras da là ca sustegnan noss projects. Igl dat là glieud ca scloda igl scaldamaint d'unviern, parquegl c'i ànc betg igls daners da pajear l'energiea. I van betg tigl miedi, parquegl c'i ànc nut, ne van betg a cumparar madaschegnas. Igl e da quels ca san betg pli ir, a nign ca sacumbregia par quels a va a far cummissiùns. Sper dar igl agid survigliagn nus igls preventivs ad igls rendaquents ca tut segi documento a transparaint pigls cumembers a donaturs», sutastrescha la parsura da la UAMR. Igl var 100 cumembers, ca pajan 300 fràncs cumembradi, survignan mintga miez on egna breav d'infurmaziùn da la parsura. Ple navànt e'gl vaschinadis, fundaziùns a donaturs privats ca contribueschan, c'igls projects d'agid da la UAMR an Rumania possian vagnir cuntinuos. «Mo igl e betg sempel da catar daners an que taimp, cun aver egna gueara aschi datier cun problems beiar pli dramatics. Mo igls problems da la glieud basignusa an Rumania svaneschan betg. Quels vegnan me veia menders.»

Dantant dispona l'Uniùn pigl agid medizinal d'egna pagina d'internet, sen la quala ign andriescha tut las infurmaziùns: www.rumaenienverein.ch.

«Sut las stélas» e la canorta par infànts

A Snagov sustanevani durànt var 20 ons egn'instituziùn par infànts malsàns da sida/aids. Quella à dantant mess ad ir egna canorta par